



Vlaams
Parlement

vergadering **C173**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie,
Innovatie en Wetenschapsbeleid

van 24 maart 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over gender-evenwichten bij de toekenning van beurzen van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) – 1321 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van Matthias Diependaele aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de onafhankelijkheid van de raad van bestuur van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen – 1496 (2015-2016)	6
VRAAG OM UITLEG van Peter Van Rompuy aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het potentieel van reshoring van productieactiviteiten in Vlaanderen – 1472 (2015-2016)	10
VRAAG OM UITLEG van Peter Van Rompuy aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het landenrapport van de Europese Commissie over België, meer bepaald over de faalangst voor het starten van een onderneming – 1475 (2015-2016)	12
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het beleid inzake bedrijfsoverdracht en -overname in het kader van de overheidsopdracht dienstverlening aan ondernemingen – 1490 (2015-2016)	16
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de selectievere toekenning van bedrijfssteun voor onderzoek en ontwikkeling door het Agentschap Innoveren & Ondernemen – 1517 (2015-2016)	20
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het bankenoverleg – 1519 (2015-2016)	23
VRAAG OM UITLEG van Lieve Maes aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de deelname aan een Belgisch ruimtevaartagentschap – 1532 (2015-2016)	26

**VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over gender-evenwichten bij de toekenning van beurzen van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO)
– 1321 (2015-2016)**

Voorzitter: de heer Peter Van Rompuy

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (sp-a): Voorzitter, minister, collega's, op 7 januari antwoordde de minister op mijn eerdere vraag om uitleg over de genderneutraliteit bij de behandeling van onderzoeksaanvragen bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) dat alle aanvragen door het FWO op gelijke wijze behandeld worden, zonder onderscheid tussen de aanvragers. U stelde in datzelfde antwoord ook dat het verschil tussen mannen en vrouwen op aspirant- en postdoctoraal niveau respectievelijk 1,4 procent en 3,2 procent was. Hierna ben ik op uw advies naar de bestedingsanalyse van het FWO gaan kijken en hebben we de verschillen in Vlaanderen in kaart gebracht. Wat de postdoctorale aanvragen betreft, kwamen we op hetzelfde antwoord uit als u, maar voor de aspirantbeurzen stelden we een verschil van 2,1 procent vast. Een schriftelijke vraag ter opvolging van deze cijfers leerde ook dat de hypothese dat als er al genderverschillen in de kans op succes waren, die de laatste jaren kleiner werden, niet hard te maken is. 2014-2015 was voor het FWO een goed jaar wat gendergelijkheid betreft, maar 2005-2006 was dat ook. 2004-2005 en 2013-2014 waren wat de slaagkansen van mannen en vrouwen betrof, niet meteen evenwichtig. Een zwaluw maakt de lente echter niet. Het is niet omdat er zich in het meest recente jaar geen probleem stelt, dat alle mogelijke nadelen voor vrouwelijke onderzoekers van de baan zijn.

– Axel Ronse treedt als voorzitter op.

Het goede nieuws is dat het FWO na mijn vorige vraag zich engageerde om van de genderbias werk te maken. Het FWO is bereid om in overleg te gaan met de beleidsmedewerkers van het Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) over gender om best practices naar Vlaanderen te halen. Een punt waar ik evenwel op mijn honger bleef zitten, is de transparantie wat betreft het genderevenwicht bij de toekenning van FWO-projectaanvragen.

Minister, beaamt u dat er wat genderevenwichten bij de toekenning van FWO-mandaten betreft, geen evoluties merkbaar zijn inzake gendergelijkheid? Los van het overleg dat het FWO nu heeft aangeknoopt met het NWO en de participatie in een Europese monitoring, bent u, gezien de zeer beperkte vooruitgang, bereid tot bijkomende engagementen om de genderbias inzake slaagkansen voor vrouwen en mannen te bewerkstelligen? De FWO-projectaanvragen blijven voor monitoring een blinde vlek. Ik begrijp ook voor een deel waarom: omdat de vorsers die zullen worden aangesteld, niet altijd al bekend zijn. Dat is zeer betreurenswaardig daar het Nederlandse NWO-onderzoek sterke indicaties geeft dat de gebruikte procedures ook hier niet genderneutraal zijn. Zult u aan het FWO vragen deze informatie die nu niet gemonitord wordt, wel bij te houden en mee op te nemen in de rapportering? Zo niet, bent u bereid het FWO te gelasten met een onderzoek naar mogelijke genderverschillen op niveau van de toekenning van projecten?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Collega's, dankzij de vrouwvriendelijke maatregelen én een duidelijke beleidsmatige keuze van het FWO voor gendergelijkheid die in de voorbije jaren ook bewust en gericht is gecommuniceerd, is met name de instroom van vrouwelijke onderzoekers naar het postdoctorale mandaat in de afgelopen jaren gevoelig verhoogd. Van slechts 34 procent in 2004, is het

aandeel vrouwelijke aanvragers voor een postdoctoraal mandaat in de laatste aanvraagronde gestegen met bijna een derde tot 43 procent. Van de postdoctorale onderzoekers in functie is nu 45 procent vrouw, tegenover 35 procent in 2005. Er is dus een effect dat zonder meer een structurele en systematische positieve evolutie inzake gendergelijkheid betekent. Zorgen dat de instroom voldoende groot is, is de eerste basis.

In de slaagkansen per jaar voor vrouwelijke en mannelijke aanvragers zien we in dezelfde periode sinds 2004 geen uitgesproken trend. De slaagkansen schommelen voor beide geslachten, soms licht in het voordeel voor de vrouwelijke aanvragers, soms ook in het voordeel van mannelijke aanvragers. Deze schommelingen zijn bovendien niet identiek bij de aanvragen voor aspiranten en postdoctorale mandaten. Dat mag niet verbazen, aangezien het genderspect vanzelfsprekend geen selectie criterium is – ik denk dat u dat ook niet vraagt – en het FWO enkel op basis van excellentie aan de wetenschappelijke panels vraagt om een evaluatie uit te voeren. Afgezet tegen de duidelijke toename in het aandeel vrouwelijke postdoctorale aanvragers, is een nagenoeg identieke slaagkans op basis van gender, ondanks minieme schommelingen van jaar tot jaar, in het algemeen een positieve evolutie te noemen.

Het FWO blijft streven naar een eerlijke en gelijke slaagkans voor alle aanvragers, ongeacht het geslacht. Het overleg met NWO in Nederland is slechts één concrete actie in dit streven. Voor alle duidelijkheid, dit overleg was er al. Ook met andere Europese instellingen voor onderzoeksfinanciering onderhoudt het FWO actieve contacten via de werkgroep 'Gender & Diversity' van Science Europe. Die vormen een basis om cijfers en data in Europese context te benchmarken, beleidskeuzes te vergelijken en te evalueren, en 'best practices' uit te wisselen. Het FWO is al van bij de start van deze werkgroep in 2014 een vast en actief lid, zodat deze samenwerking een regelmatig en constructiever karakter heeft dan een eenmalig of ad-hocoverleg zou kunnen opleveren.

Het is vanzelfsprekend interessant om de genderneutraliteit van de evaluatie van projectaanvragen in de toekomst te monitoren, zeker in het licht van de bevindingen in de Nederlandse studie. Dit is dan ook een van de werkpunten die inderdaad aan bod zullen komen in het overleg tussen het NWO en het FWO.

In mijn antwoord op uw eerste vraag heb ik daarnet al aangetoond dat de eerste stap in deze evolutie, met name het aandeel vrouwelijke postdoctorale onderzoekers, een duidelijke positieve trend vertoont. Samen met de universiteiten en onderzoeksinstellingen willen we erover waken dat vrouwelijke onderzoekers ook in de daaropvolgende stappen van hun carrière gelijke kansen krijgen op onderzoeksfinanciering en het FWO zal de reeds genomen maatregelen daartoe blijven evalueren, de aanvragen en toekenning verder opvolgen en benchmarken, en de evaluatieprocedures op expliciete en impliciete gender bias doorlichten, in samenwerking met relevante stakeholders in Vlaanderen en internationaal.

We zien zonder twijfel een positieve trend. De aantallen gaan in de goede richting. Het werk is echter nog niet afgerond en we doen daaraan verder, samen met wat we vanuit internationaal perspectief aan goede voorbeelden kunnen krijgen.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (sp.a): Het klopt dat het FWO al zeer grote stappen heeft gezet, samen met de universiteiten zelf, die heel hard werken aan een beleid inzake gendergelijkheid opdat vrouwen evenveel kans maken op een beurs als hun mannelijke collega's. U haalt opnieuw de cijfers aan van 2014-2015, en het klopt dat dit een goed jaar was qua gendergelijkheid. 2015-2016 was dat bijvoorbeeld ook. We mogen niet alleen kijken naar de laatste jaren, maar naar de totaliteit.

Ik heb de heel gedetailleerde cijfers ook nog eens losgelaten op mijn collega Ignace Glorieux, die socioloog is. Er had zich naar aanleiding van mijn eerste vraag een interessante discussie ontsponnen op Twitter, ook vanuit Nederland. Daar werd gezegd dat de ongelijkheid misschien te maken had met het feit dat vrouwen aanvragen indienen in meer competitieve domeinen, bijvoorbeeld 'humanities'. Dat kan verklaren waarom vrouwen minder kans hebben, omdat ze terechtkomen in een veel competitievere pool. Ignace Glorieux heeft dat echter niet kunnen hardmaken. Bij geneeskunde maken bij de postdocs de mannen de meerderheid uit, met uitzondering van het laatste jaar, waar vrouwen het beter doen. Bij de aspiranten in geesteswetenschappen en maatschappijwetenschappen doen meisjes het beter in de eerste helft van de periode, en in de tweede helft dan weer de jongens. De slotsom blijft wel overeind: we blijven zitten met 3,2 en 2,1 procent ongelijkheid. We mogen hoopvol zijn, maar structureel blijft het toch bestaan. Er worden stappen gezet, maar we moeten nog een tandje bijsteken om het gewone talent dat onder vrouwelijke wetenschappers bestaat, maximaal te laten renderen en hen minstens evenveel kansen te geven als hun mannelijke collega's.

De voorzitter: Mevrouw Brusseel heeft het woord.

Ann Brusseel (Open Vld): Het is inderdaad belangrijk om nog werk te maken van meer gendergelijkheid, zowel in het onderzoeksdomein als in de academische wereld in bredere zin. Ik ben tevreden met de positieve evolutie, maar die moet nog worden voortgezet. Als je kijkt naar de resultaten die jonge vrouwen behalen aan de universiteiten, is het logisch dat de instroom voor onderzoekers de komende jaren nog verhoogt. De voortzetting van de evaluatie is nodig om er zeker van te zijn dat er een verbetering komt in bepaalde onevenwichten. Ik verwijs naar de situatie op de universiteiten na het afleggen van het doctoraat: daar neemt de genderongelijkheid enorm toe en zelfs al in de fase van de postdoc. Dat heeft te maken met factoren die eigen zijn aan de academische wereld, maar ook aan de onderzoekswereld. Daar is nog werk.

In bepaalde studierichtingen is er genderonevenwicht, en ook dat verdient bekeken te worden. In de toegepaste en exacte wetenschappen is de visvijver om studenten te rekruteren, een beetje te klein door het genderstereotiep denken dat er nog steeds is. Er zijn nog steeds veel minder meisjes die kiezen voor toegepaste en exacte wetenschappen. Geneeskunde is de grote uitzondering en dat dreigt de statistieken een beetje scheef te trekken. Er zijn nog zaken waarop kan worden gewerkt om elk talent te laten renderen.

Een ander werkpunt lijkt me de gendergelijkheid bij de expertencommissies die de projecten beoordelen. In de commissie Media is dit ook al besproken want het gebeurt ook in andere domeinen. Als vrouwen geselecteerd moeten worden als expert, dan vinden ze zichzelf nog niet snel genoeg een expert. Daar is nog werk aan de winkel. Er is de onnodige bescheidenheid van sommige dames die heel goed zijn in hun vakgebied. Open Vld vraagt om daar verder op in te zetten.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (sp.a): Collega Brusseel raakt terecht het pijnpunt aan dat vanaf de postdocs de uitval begint. Vrouwen worden nu steeds meer gestimuleerd om toch voor die postdocs te gaan. Dat is een goede evolutie, maar op de hogere sporten van de universitaire ladder loopt er nog heel veel mis. Bij de docenten zitten we aan 30 procent, bij de hoogleraren aan 10 procent vrouwen. We moeten dit probleem dus uiteraard bekijken in een veel breder plaatje: welke kansen krijgen vrouwen om door te groeien in de hoogste regionen van de universiteit?

Collega Brusseel verwees dan vooral naar onterechte bescheidenheid, maar er is nog een ander probleem waarmee vrouwelijke professoren vandaag te kampen hebben. Door de heel actieve genderpolitiek, die we absoluut nodig hebben en willen, komt

er heel veel werk in de mandjes van die vrouwen die op de hogere sporten zitten, vanaf hoofddocent tot hoogleraar. Die moeten momenteel immers in alle commissies gaan zetelen, omdat er gewoon veel minder vrouwelijke professoren zijn die in aanmerking komen om in dergelijke commissies te zetelen. Dat is dus ook zo voor het FWO. Het punt van de samenstelling van de commissies is een heel belangrijk, teer punt. Op dat vlak moeten we volgens mij dus echt werk maken van een serieuze inhaalbeweging, om ervoor te zorgen dat al die vrouwelijke professoren die nu in alle commissies moeten gaan zetelen, het op den duur niet opgeven. Ondertussen kunnen ze niet werken aan hun A1-publicaties en geraken ze dan weer achterop wat dat betreft. We hebben die inhaalbeweging binnen heel het hoger onderwijs dus echt wel nodig. We zouden op dat vlak een versnelbeweging moeten kunnen maken. Minister, ik reken op u daarvoor, en uiteraard ook op uw collega van Onderwijs.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Matthias Diependaele aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de onafhankelijkheid van de raad van bestuur van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen – 1496 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Voorzitter, minister, geachte leden, eigenlijk ligt deze vraag enigszins in de lijn van de vorige vraag of de vorige opmerkingen. Wat ons immers natuurlijk het meest interesseert, op welk gebied dan ook, is dat de juiste mensen op de juiste plaats komen, ongeacht geslacht, leeftijd of wat dan ook. Ook bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) moet men vooral gaan voor excellentie. Dat is het enige criterium dat we voor ogen mogen hebben, dat voorrang moet hebben op al de rest.

Daarom waren er een paar aanleidingen voor het doorvoeren van een paar wijzigingen bij het FWO. Op 4 maart 2016 heeft de Vlaamse Regering acht leden van de nieuwe raad van bestuur benoemd. Het gaat om de vertegenwoordigers van de academische wereld en de onderzoeksinstellingen, die allemaal benoemd zijn op naam. In een volgende stap zullen nog vier onafhankelijke bestuurders vanuit het bedrijfsleven worden benoemd.

Minister, die vertegenwoordiging uit het bedrijfsleven en de aanwezigheid van onafhankelijke bestuurders past binnen de hervormingen die u doorvoerde en die steunen op transparantie, onafhankelijkheid en goed bestuur. Die impliceren verder ook dat het voorzitterschap voor de volledige periode in handen komt van een bestuurder die dat niet combineert met een uitvoerend mandaat. Dat is heel belangrijk, vooral voor de vertegenwoordigers van de academische wereld en de onderzoeksinstellingen. Ten slotte zullen ook de beslissingsprocedures worden bijgestuurd.

Minister, hoe gaat u om met de bezorgdheden uit zowel de academische als de bedrijfswereld wat de onafhankelijkheid van het beleid binnen het FWO betreft, tegenover het mogelijke belang voor de eigen universiteit dat de rectoren aanwezig onder de bestuurders zouden kunnen nastreven? Hoe zult u ook op lange termijn het brede karakter van die raad van bestuur garanderen? Wat zullen de prioriteiten zijn van de raad van bestuur als die eenmaal voltallig is?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Voorzitter, mijnheer Diependaele, ik dank u voor uw vraag, want dankzij die vraag kan ik wat dieper en grondiger ingaan op het belang

dat ik zelf ook hecht aan deugdelijk bestuur, niet alleen bij het FWO, maar bij alles waarvoor ik voogdijminister ben.

Hoe ging het eraan toe bij het FWO? In het verleden was de raad van bestuur ervan voor een groot deel samengesteld uit mensen die niet wegens hun persoon, maar wegens de functie die ze uitoefenden, lid waren van die raad van bestuur. Zo was er ook een meerderheid van uitvoerende bestuurders vanuit de Vlaamse universiteiten. Een bijkomende moeilijkheid voor deugdelijk bestuur is dat de raad van bestuur zelf op een jaar relatief weinig bijeenkwam, in tegenstelling tot wat toch wel gebruikelijk is bij het overgrote deel van de overheids-agentschappen van de Vlaamse overheid. Het bestuur gebeurde de facto door het FWO-bureau, en in dat bureau zetelden de rectoren van de universiteiten en één andere bestuurder. Men moet er altijd van uitgaan dat rectoren ook altijd hun instelling in het achterhoofd houden. Wellicht denken ze zelfs in de eerste plaats aan hun instelling, zodat men in het verleden toch snel in een situatie zou zijn beland, en misschien is men wel in zo'n situatie beland, dat de bestuurskeuzes die het FWO moest maken, werden bekeken vanuit het perspectief van die rectoren en hun universiteiten. Met die manier van werken is het FWO eigenlijk uniek in de hele wereld. Nergens anders is het zo dat een onderzoeksinstelling zoals het FWO wordt bestuurd door rectoren of andere uitvoerende universiteitsbestuurders, die op die manier de leiding krijgen van een financieringsagentschap.

Ik heb ter zake duidelijk voor een andere richting gekozen. Ik heb aan de universiteiten gevraagd mandaten in te dienen, maar in elk geval zal voortaan de meerderheid van de bestuurders van het FWO die verantwoordelijkheid niet combineren met een uitvoerend mandaat aan een universiteit. Zoals u zelf al zei, worden ze nominatim aangeduid, en niet meer vanuit hun functie. Zelfs als iemand die vandaag rector is, wordt aangeduid, dan blijft die persoon lid van die raad van bestuur, ook wanneer hij geen rector meer is. Dat is dus een duidelijk verschil: het is niet de rector die daarin zetelt, maar de heer of mevrouw X of Y. Die kan vandaag misschien nog een uitvoerend mandaat hebben, maar morgen niet.

Van de acht namen die vandaag al werden voorgedragen, zijn er vijf die een uitvoerend mandaat hebben, twee die dat niet hebben en één persoon die wordt aangeduid vanuit de strategische onderzoekscentra (SOC's). Er zijn dus drie personen die niet benoemd zijn, die niet vanuit de instellingen zelf komen. Verder worden er vier voorgesteld vanuit het bedrijfsleven. Zeven van de twaalf personen hebben dus geen uitvoerend mandaat. We gaan naar een totaal nieuwe situatie. De raad van bestuur zal zijn verantwoordelijkheid opnemen zoals die moet worden opgenomen. Het zal niet meer het Bureau zijn die die verantwoordelijkheid opneemt. De mensen die benoemd worden, zelfs die vijf die vandaag rector zijn, zijn als persoon benoemd en niet vanuit hun functie als rector. De voorzitter van het FWO is sowieso een van de personen die onafhankelijk is en geen universiteitsbestuurder zal zijn.

Ik heb gevraagd om een huishoudelijk reglement op te stellen, zoals gebruikelijk bij dergelijke organisaties en wanneer er een raad van bestuur is. Het is misschien raar, maar dat was er niet. Met al die aanpassingen reken ik erop dat we een volwaardige raad van bestuur krijgen die slechts één ding moet doen, namelijk ervoor zorgen dat er een goed en degelijk bestuur komt en dat excellentie primeert boven alles. Dat is de stand van zaken.

Er zijn een zevental prioriteiten. De eerste prioriteit is het opstellen van een profiel van wat een nieuwe secretaris-generaal van het FWO zou moeten kunnen en dan starten met de procedure tot aanwerving. Een tweede prioriteit is het uitvoeren en opvolgen van de transitie, namelijk het inkantelen van Hercules en IWT-onderdelen enzovoort. Een derde prioriteit is dat, in overleg met de stakeholders, de evaluatie-procedures van de programma's fundamenteel wetenschappelijk onderzoek

worden geëvalueerd en bijgestuurd waar nodig. Een vierde prioriteit is het wijzigen van de statuten van de stichting FWO in functie van het aangepaste decreet van 30 april 2009. Een vijfde prioriteit is het opstellen van een huishoudelijk reglement. Een zesde prioriteit is het garanderen van de continuïteit ten behoeve van de onderzoekswereld. Een zevende prioriteit ten slotte is het garanderen van de goede werking van de FWO-administratie. Dat zijn de prioriteiten.

Ik besluit. We hebben een eerste grote stap genomen. De mensen die een functioneel mandaat hebben, zullen niet meer de meerderheid hebben in het FWO.

Die mensen zijn verder allemaal nominatim aangesteld en niet vanuit hun functie. Dat zou dat in de toekomst moeten verbeteren en versterken.

Ten slotte lijkt het mij ook een troef dat de voorzitter sowieso iemand is die niet beleidsmatig betrokken is bij de werking van een universiteit.

Ik hoop dat we met deze maatregelen en met deze nieuwe raad van bestuur nog een sterker en transparanter FWO krijgen dan in het verleden het geval was.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Met de stappen die nu worden gezet, komen we weer een stap dichterbij de absolute voorrang die de excellentie moet krijgen in ons innovatielandschap en ons wetenschappelijke beleid. Dat zal iedereen erkennen.

Het is de logica zelf dat die rectoren of vertegenwoordigers van de universiteit er in de eerste plaats zitten om hun eigen instelling, hun eigen universiteit te vertegenwoordigen. Dat is wat we van hen móeten verwachten. Dat is wat zij móeten doen. In die zin is dat dus perfect logisch.

Ik ben blij dat er nu ook een paar andere zaken worden aangepakt. Het gaat natuurlijk niet alleen om de personen in die raad van bestuur, maar ook over het beleid dat ze nu zullen bijsturen. U hebt daarover zeven prioriteiten gesteld en hebt gevraagd om een huishoudelijk reglement op te stellen. Ik vertrouw erop dat we hiermee inderdaad een stap in de goede richting hebben gezet, waarbij alleen maar excellentie als criterium kan bovendrijven in het FWO.

Ik dank u.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (sp-a): Ik heb twee bedenkingen of zorgen die leven binnen de wetenschappelijke wereld.

Ten eerste is er de positie van de kleinere universiteiten. De nieuwe raad van bestuur moet er absoluut voor zorgen dat het niet 'the winner takes it all' wordt. De kleinere universiteiten mogen niet minder slagkrachtig zijn door hun kleinere aanwezigheid binnen die raad van bestuur dan Gent en Leuven.

Ten tweede begrijp ik heel goed de logica om mensen vanuit de bedrijfswereld af te vaardigen binnen het FWO. Op zich is dat zeer goed. Het mag er echter niet toe leiden dat het fundamentele onderzoek op een gegeven moment zou worden bedreigd. Het fundamentele onderzoek is van wezenlijk belang voor innovatie. Je krijgt geen innovatie zonder wetenschappelijk fundamenteel onderzoek waarvan vandaag misschien nog niet de meerwaarde wordt gezien, maar binnen enkele jaren wel. Dat geldt zeker voor het fundamenteel onderzoek binnen de geesteswetenschappen en de 'humanities'. Door de vertegenwoordiging vanuit het bedrijfsleven – die we goed vinden – moet er wel op worden toegekeken dat die aandacht en de prioriteit voor het fundamentele behouden blijven.

Dat zijn twee bedenkingen die ik u vanuit onze fractie wil meegeven.

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Ik ben het met u eens dat fundamenteel onderzoek belangrijk is. Ik vind dat echter een moeilijke term. Op een bepaald moment wordt fundamenteel onderzoek namelijk ook praktisch en heeft het maatschappelijke relevantie.

Ik veronderstel dat dat belangrijk is. Mensen met een link met het bedrijfsleven kunnen daar mee oog voor hebben. Het fundamentele onderzoek kan op lange termijn maatschappelijk en economisch relevant zijn.

U had het over de kleine universiteiten, daar wil ik vanaf. Er zijn geen kleine en grote universiteiten, er is onderzoek en dat moet excellent zijn. Dat is het uitgangspunt.

De twee universiteiten die in de nieuwe raad van bestuur twee mandaten halen, hebben op mijn vraag het tweede mandaat ingevuld met iemand die niet beleidsmatig betrokken is bij de universiteit. Het gaat over Leuven en Gent. Dat maakt hen onafhankelijker en de kans is groter dat ze naar de excellentie kijken, eerder dan naar de universiteit.

Zelfs als men zou gaan samenspannen, zijn het nog maar vier stemmen op twaalf, mevrouw Segers, en geen meerderheid. Ze zouden de mensen van het bedrijfsleven dus in hun zak moeten hebben zitten, en de persoon van de SOC, en de drie kleine universiteiten zouden er nog één in hun zak moeten hebben, dan kunnen ze een meerderheid vormen. Ik ben daar niet ongerust over. Het gaat niet meer over het verdelen van FWO-mandaten over universiteiten, het gaat over het toekennen van FWO-mandaten aan mensen die het verdienen om hun excellentie. Daar moeten we naartoe. Dat probeer ik te bereiken met deze nieuwe samenstelling en deze manier van werken. Dat is een fundamenteel verschil met het verleden.

Matthias Diependaele (N-VA): Uw tweede punt, mevrouw Segers, daar ben ik het volledig mee eens. Bij fundamenteel onderzoek is dat altijd zeer moeilijk. Men weet niet wanneer iets effectief een commerciële finaliteit gaat krijgen, dat kan later altijd nog komen. Ik ben het er volledig mee eens.

De idee dat we al ons geld moeten inzetten op de zaken waarvan we zeker zijn dat ze ooit gecommercialiseerd worden, klopt niet. We moeten verder fundamenteel onderzoek blijven doen. We zitten daar volledig op dezelfde lijn.

Bij uw eerste opmerking dacht ik dat u het verkeerd begrepen had. Heel deze oefening dient net om die afweging niet meer te maken. We gaan het geld niet meer uitdelen zonder ons af te vragen of het nuttig gebruikt wordt. In de toekomst moet elke euro gaan naar de plaats waar hij het best rendeert, in de gegeven omstandigheden en kennis. Dat staat los van de universiteit. Als morgen blijkt dat er schitterende onderzoeksplannen bestaan bij een van de kleinere universiteitjes zoals u ze noemt, dan kan ik aanvaarden dat daar het meeste geld naartoe gaat. Daar heb ik geen probleem mee. We mogen ons niet meer baseren op het aantal studenten of onderzoekers. We moeten af van die klassieke verdeelsleutel.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Peter Van Rompuy aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het potentieel van reshoring van productieactiviteiten in Vlaanderen – 1472 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Minister, het is begonnen in de Verenigde Staten naar aanleiding van het 'shale gas'. Ze hebben heel wat bedrijven die geoutsourcet hadden, kunnen overtuigen om te 'reshoren' en de activiteiten terug te brengen naar het eigen land. De redenen waren divers. De productiekosten waren goedkoper geworden, in het bijzonder de energiekosten. Daarnaast merkte men dat de lonen in de lageloonlanden toch niet meer zo laag waren als tien of vijftien jaar geleden.

Het motiveren van ondernemingen om de mogelijkheden van reshoren te onderzoeken, is ook in Nederland een belangrijk thema geworden. Er is veel op ingezet de afgelopen jaren, en met relatief succes.

Vlaanderen heeft ook zijn troeven. Dat de lage lonen minder laag zijn geworden, geldt ook voor ons. Beschikt u over cijfers met betrekking tot reshoring in Vlaanderen? Hoeveel bedrijven beslissen om terug naar hier te komen? Wat denkt u van het fenomeen?

We gaan het debat over de algemene economische politiek – over het beperken van de loonkosten en dergelijke – niet opnieuw voeren. Ziet u specifieke maatregelen die we kunnen nemen om bedrijven gevoelig te maken voor reshoren?

Minister Philippe Muyters: Nee, volgens onze informatie is er geen cijfermateriaal over reshoring in Vlaanderen.

Het aantrekken van investeringen, en dus ook het reshoringfenomeen, valt op zich binnen de bevoegdheid van minister-president Bourgeois. Maar vanuit mijn eigen bevoegdheden wil ik uiteraard zo gunstig mogelijke randvoorwaarden creëren, die er in de eerste plaats voor zorgen dat ondernemingen in Vlaanderen blijven, en er ook blijven investeren.

Ik wil er proberen voor te zorgen dat mensen die er in het verleden aan dachten om aan offshoring of outsourcing te doen, toch hier blijven. Vanuit die optiek wil ik reshoring toch wat ruimer bekijken. Wijzigingen in het industriële weefsel, het belang van Onderzoek en Ontwikkeling, zowel in productontwikkeling als in het productieproces, maar ook de tendensen naar steeds meer specialisatie en productie op maat van de klant – denk aan alles wat met 3D-printing te maken heeft – leiden ertoe dat de initiële redenen tot offshoring en outsourcing – vooral de loonkost en het juridische en sociaal kader – voor een aantal activiteiten minder doorslaggevend zijn geworden of worden.

Het belang van Research and Development, de kennisintensieve productie en specialisatie in Vlaanderen zijn dus belangrijke drijfveren van de ontwikkeling van nieuwe Vlaamse industriële activiteiten, die door hun aard zeer moeilijk te verplaatsen zijn naar het buitenland. Doordat er meer maatwerk moet worden geleverd, wordt het zelfs interessanter om het hier te realiseren. Daardoor weegt het verschil in kostenstructuren tussen Vlaanderen en het buitenland minder door dan in het verleden waardoor een verhuis van productie minder een optie wordt. Het inzetten op die elementen van verankering maakt dan ook integraal deel uit van het industriële beleid dat we in Vlaanderen volop voeren. Ook de filosofie van het clusterbeleid en dergelijke sluiten daarbij aan.

De vaststelling dat uitgeweken Vlaamse ondernemingen vandaag effectief terug naar Vlaanderen komen, sterkt ons in de overtuiging dat we maximaal moeten blijven inzetten op de ondersteuning van innovatieve bedrijven en innovatieve productiebedrijven en de economische randvoorwaarden die we vanuit Vlaanderen kunnen scheppen. Ik denk, buiten Research and Development, bijvoorbeeld aan het toegang verlenen tot voldoende kapitaal, de aanwezigheid van de juiste arbeidsvaardigheden, de competenties en een modern juridisch kader. Dat zijn andere elementen die daartoe kunnen helpen.

We voeren een beleid rond Research and Development, maar ook bijvoorbeeld het veranderen van de filosofie bij de Stichting P&V, zodat wie een goed team heeft en een goed project, geld moet kunnen vinden bij P&V of elders. Dat zijn elementen die ertoe moeten bijdragen dat de investeringen die vroeger misschien wel geoutsourcet werden, in Vlaanderen blijven, en zelfs tot reshoring kunnen komen.

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Ik dank de minister voor zijn enthousiasme. Misschien zou het toch interessant zijn dat u eens kijkt of het niet mogelijk is om daar een eerste studie rond te laten uitvoeren, hetzij door FIT, hetzij door de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Het gaat erom het thema op de publieke agenda te kunnen krijgen en daar aandacht voor te maken. Het kan een suggestie zijn. Men doet elk jaar een aantal specifieke onderzoeken. Misschien kan reshoring een topic zijn voor de Studiedienst van de Vlaamse Regering of misschien kan men dat binnen FIT opnemen in zaken die men volgend jaar probeert in kaart te brengen. Op die manier kan het iets zijn dat begint te leven, net zoals in Nederland is gebeurd. Ik zal ook aan de minister-president hierover een vraag stellen om ook daar het idee wat meer ingang te doen vinden.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Ik ben iets minder optimistisch dan de heer Van Rompuy, maar ook iets minder pessimistisch. Of het reshoring of nieuwe industrie is, vind ik veel minder belangrijk. De essentie is dat de tewerkstelling goed is, dat we iets aan de loonkloof doen, dat er meer mensen hier rendabel aan de slag kunnen gaan. We zijn op dit moment ook bezig met hoorzittingen over circulaire economie, dat net de bedoeling heeft om in een heel aantal sectoren opnieuw werk te genereren. Collega Van Rompuy, ik denk dus dat het belangrijker is om de gehele tewerkstelling, de economische welvaart van Vlaanderen te boosten en daar de vinger aan de pols te houden dan specifiek te gaan kijken wat het effect van reshoring is.

Uit de literatuur blijkt trouwens dat de effecten van reshoring zowel in Amerika maar ook bij ons, eerder beperkt zijn en dat ze de tendens in klassieke industrieën om naar lageloon- en lagekostenlanden te vertrekken nog altijd niet kunnen tegengehouden. Er is maar een klein onderdeelje ervan dat terugkomt. Ik zou daar dus niet te fors op focussen, om te vermijden dat we in een soort euforie raken, maar ik zou vooral blijven inzetten op het verlagen van loonkosten en ervoor zorgen dat nieuwe sectoren hier een sterke tewerkstellingsgraad kunnen creëren.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Als ik de collega's hoor, denk ik dat iedereen het over de grote lijnen eens is. Het gaat echt om een totaal economisch beleid dat goed moet zijn voor ondernemers. Het moet goed zijn voor bedrijven om hier te investeren. Dat slaat op alle mogelijke gebieden: loonkosten, opleiding, mobiliteit. Dit is een vraag naar een totaal economisch beleid van een land. Trouwens, de argumenten waarmee bedrijven worden overtuigd om terug te komen, zijn

dezelfde als de argumenten die worden gebruikt om bedrijven hier te houden of om totaal nieuwe bedrijven, die hier nog nooit geweest zijn, naar hier te halen. We moeten gewoon zorgen voor een goed economisch klimaat. Dit valt daar zeker onder. Onze blik moet zeer ruim zijn om voor alle bedrijven een zo goed mogelijk economisch klimaat te hebben.

Axel Ronse (N-VA): Ik had vorig jaar het voorrecht om namens het parlement, samen met vier andere collega's – waaronder mevrouw Turan – een bezoek te brengen aan de OESO. Daar konden wij een 'one to one' hebben met een OESO-expert. Dat ging over reshoring. Die man zei me dat dat inderdaad een serieuze trend is. Die heeft uw punt dus zeker bevestigd. Dat is vooral zo in de States, naar aanleiding van Fukushima, omdat er een zeer ondoorzichtige en zeer afhankelijke relatie kwam naar de 'value chain'.

Het was vooral Mexico dat daar zwaar van profiteerde omdat het voor de loonkost interessanter was om daar te investeren. Niets houdt ons tegen om in de commissie eens een vertegenwoordiger van de OESO of van de Permanente Vertegenwoordiging uit te nodigen om wat toelichting te geven. Het is mij ook niet echt duidelijk in welke mate Vlaanderen kan inspelen op die trends. Als er één aspect is waarop we zouden kunnen inspelen, is het misschien zorgen voor voldoende ruimte en bedrijventerreinen voor reshoringactiviteiten. Het kan interessant zijn dat iemand van de OESO of van de Permanente Vertegenwoordiging ons wat meer informatie zou geven.

Peter Van Rompuy (CD&V): Ik denk dat er over sommige topics nog eenstemmigheid bestaat in deze coalitie, en dat dit een van die topics is.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Peter Van Rompuy aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het landenrapport van de Europese Commissie over België, meer bepaald over de faalangst voor het starten van een onderneming – 1475 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, in het Belgisch landenrapport van de Europese Commissie is mij opgevallen dat er staat te lezen: "A higher 'fear to fail' rate in Belgium than in the European Union as a whole." In België is er 49,4 procent, en het gemiddelde is 40,7 procent. Dat is toch een groot verschil.

Ook in het verslag van de Nationale Bank van België (NBB) staat: "Culturele factoren beïnvloeden eveneens de dynamiek van de beide ondernemerschapsvormen. In België is de culturele omgeving relatief minder gunstig voor de oprichting van ondernemingen dan gemiddeld in Europa. Een grotere faalangst en een sterkere risico-aversie worden, bijvoorbeeld, herhaaldelijk genoemd als remmen op de oprichting van ondernemingen in België, terwijl de objectieve belemmeringen, zoals de omvang van de daartoe te vervullen administratieve formaliteiten er veeleer gering zijn."

Minister, wat is volgens u de oorzaak, en kunnen we er als overheid iets aan doen?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Collega's, ik denk dat het juist is wat de Nationale Bank naar voren brengt. Oorzaken van falen hebben een cultureel aspect.

Volgens mij hangt dit aspect wel samen met administratieve rompslomp. Als het je moeilijk wordt gemaakt om te starten met een onderneming, zal dat meespelen om een onderneming niet te starten. Het hebben van een vangnet is ook een belangrijk aspect, en dat heeft soms gefaald.

Samen met de Vlaamse ondernemersorganisaties hebben we gezocht naar een visietraject rond ondernemerschap. We hebben dat besproken met het middenveld. Uit die gesprekken bleek dat eerlijke ondernemers na een faling, snel een tweede kans zouden moeten krijgen. Als je met de auto een accident hebt, raad men ook aan om zo snel mogelijk opnieuw te rijden om de faalangst te overbruggen. Dat is niet alleen positief voor de gefailleerde, maar dit heeft ook een positief effect op potentiële starters wegens minder schrik om te falen.

We zijn nu bezig met dienstverlening aan ondernemingen die we samen met het middenveld willen doen. Er wordt concreet ingegaan op elementen rond faalangst. Die gesprekken zijn nu bezig. Ik kan er niet concreet op ingaan, maar faalangst is er zeker een element van.

In perceel 2 voorzien we in specifieke begeleiding, ook afgestemd op het aanbod dat Dyzo als structurele partner zal ontwikkelen. Hierbij moet het ook de bedoeling zijn om ondernemers de procedures bij faling duidelijk te maken en duidelijk te maken wat ze mogen verwachten na faling. Het is goed om te weten dat, als je start met een onderneming en je faalt, die faalangst ook kan worden weggenomen. Faalangst wordt immers veroorzaakt door het feit dat men niet weet wat er kan gebeuren op het ogenblik dat je faalt. Hier al informatieverstrekking en desgevallend basisbegeleiding rond plannen, kan een element zijn van wat we nu aan de middenveldorganisaties kunnen vragen.

Samengevat: de cijfers uit het landenrapport zijn voor mij geen verrassing en in lijn met de informatie die naar voren geschoven werd in het visievormingstraject. In het nieuw beleid ter uitvoering van deze conceptnota die we naar aanleiding van de ondernemerschapsvorming naar voren hebben gebracht, is de overheidsopdracht in zijn finale fase en is sensibilisering en beeldvorming, waaronder het stigma op falen, een zeer belangrijk onderdeel. Zodra de onderhandelingen afgerond zijn, ben ik uiteraard bereid om hier toelichting te geven.

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Natuurlijk is een deel van de faalangst gekoppeld aan de objectieve belemmeringen, zoals men dat hier noemt. Een algemene, positieve kijk op het economische beleid van een land helpt zeker om mensen te overtuigen om te ondernemen.

De Nationale Bank maakt de belangrijke opmerking dat we de culturele factor niet mogen onderschatten. Een professor Bedrijfskunde heeft mij eens verteld dat hij ieder jaar aan zijn 150 studenten vraagt wie er van plan is om zelf een onderneming te starten. Van de 150 studenten zijn er altijd 10 of 12 die dat van plan zijn. Het is een groep die nog nooit is geconfronteerd met de administratieve Kafka of de fiscale druk. Als student ken je die fenomenen amper, tenzij je al een onderneming bent gestart, maar dat is een heel kleine groep. Er speelt dus een culturele factor. Ik was verbaasd dat de sliplift de winnaar van het televisieprogramma De Bedenkers was. Laat ons in deze besloten ruimte zeggen dat het toch een beetje een ontgoocheling was dat de sliplift de winnaar was.

Ik vind het goed dat er in verschillende projecten wordt ingezet op faalangst. Er is het interessante project van een dame die zelf gefaald heeft en daar een succes van probeert te maken. Ze organiseert met andere gefailleerde ondernemers sessies en steekt hen een hart onder de riem. Het blijkt een groot succes te zijn. Het is toch iets waar we over moeten blijven praten, want het is wel een

probleem. Er zijn ook bepaalde politici die het moeilijk hebben, want voor hen is het nog moeilijker om terug te komen dan in de ondernemerswereld.

Güler Turan (sp.a): Collega Van Rompuy, er is inderdaad een culturele factor bij faalangst. Al in de vorige legislatuur maar ook in deze legislatuur zijn we daarmee bezig. Iedereen zal zich de goede discussies herinneren over een 'second chance' voor ondernemers. Eigenlijk draait alles rond twee dingen. U spreekt over de culturele factor. Weinig jongeren zijn geïnteresseerd en de negatieve connotatie rond het ondernemerschap moet worden aangepakt. Ook al vind ik vanuit de oppositie dat we een aantal andere accenten zouden kunnen leggen, toch stel ik vast dat er op dit ogenblik een actieplan wordt uitgerold door minister Crevits, dat samen is opgesteld met minister Muyters, om in het hele onderwijs jongeren te stimuleren om te kiezen voor ondernemerschap.

Ik heb daar heel wat kritiek op geleverd omdat ik op mijn honger blijf zitten wat betreft de evaluatie van het vorige. Die moet er zijn vooraleer we met de uitrol van het nieuwe kunnen komen. Ik heb die vraag gesteld aan minister Crevits. Kunt u daar meer informatie over geven? Het gaat om een actieplan om ondernemerschap in onderwijs te stimuleren, maar het is net als het vorige een gezamenlijk actieplan. Ik blijf op mijn honger zitten inzake de evaluatie. Misschien moet ik een initiatief nemen dat u daarmee naar hier komt.

In Onderwijs moet de culturele switch gebeuren, maar dat moet samengaan met het wegnemen van stigmatisering bij falen. Ik zou ook schrik hebben om failliet te gaan, zeker als er studies uitwijzen dat mensen denken dat 30 procent van de gefailleerden fraudeurs zijn. Men zit dus niet alleen emotioneel en financieel met de gebakken peren, maar ook met een stigma. Daar moet aan worden gewerkt. We hebben daartoe een resolutie ingediend.

U verwijst naar de dienstverlening aan ondernemingen. Dat is heel belangrijk. Er is een call bezig en u bent aan het onderhandelen. Ik vraag u om met duidelijke indicatoren af te komen. U zegt dat het middenveld dit zelf zal oplossen. De mensen vanuit het middenveld zouden een visie in dezen met open armen ontvangen. U moet dat samen doen en indicatoren plaatsen. Tegen wanneer denkt u dat dit klaar zal zijn? Als dit klaar is, bent u dan bereid om daarmee naar het parlement te komen en het toe te lichten?

De voorzitter: Mevrouw Remen heeft het woord.

Grete Remen (N-VA): Ik ben een prediker voor het ondernemerschap. Ik praat ook veel met ondernemers. De Vlaamse ondernemer is op dit moment behoorlijk tevreden met het beleid en deze regering. Er zijn al heel wat stappen in de goede richting gezet. Het sociaal statuut voor de zelfstandige is verbeterd en de faillissementsverzekering is uitgebreid. Er zijn een aantal maatregelen genomen op Vlaams niveau. Zo gaat de eenvoudige kmo-portefeuille in op 1 april, wat een prachtig initiatief is. Ik verwijs ook naar de conceptnota Ondernemerschap Stimuleren, met een bredere sensibilisering en aanmoediging voor ondernemerschap.

We moeten wel waakzaam blijven dat we ook de jonge start-ups niet als een booming business blijven hypen. Het begin van het traject van een nieuwe onderneming is misschien wel glamoureuze, maar er komen nog heel wat moeilijke fases in het leven van de ondernemer. Vlaanderen zou moeten inzetten op twee aspecten bij de informatieverstrekking en bewustwording: enerzijds moeten we de zin voor ondernemerschap blijven aanwakken en anderzijds mensen bewustmaken van de moeilijke fases in een ondernemersproces, want het is niet elke dag feest. Dat is een moeilijk combineerbare boodschap, maar ze is wel van groot belang.

Faalangst is inderdaad een van de grootste belemmeringen om een zaak op te starten. Vlaanderen mag niet aan symptoombestrijding doen, maar we moeten

wel de oorzaken durven aanpakken. België hinkt achterop in Europa: er worden hier maar 2,2 bedrijven opgericht per 1000 inwoners in tegenstelling tot 6,6 per 1000 inwoners in Europa. We moeten dat verschil zo snel mogelijk wegwerken.

Wat kunnen we doen? De toegang tot financiering voor de kleine ondernemers moet worden vergemakkelijkt. Nu vragen banken veel te veel persoonlijke waarborgen van de beginnende ondernemers. Ook administratieve vereenvoudiging blijft een absoluut speerpunt. Ik heb begrepen dat u en de Vlaamse Regering daar werk van maken.

Dan is er nog de belangrijke vraag over hoe onze jongeren nog tegenslagen kunnen incasseren. Ze worden opgeleid in een risicoaverse schoolomgeving door mensen die risicoavers zijn. Dit is nefast voor ondernemerschap. Het onderwijs speelt een zeer grote rol in deze discussie. Ik kijk dan ook uit naar het actieplan Ondernemerschap in het Onderwijs. Wat is daar de stand van zaken?

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Met betrekking tot een tweede kans voor ondernemers hebben we een resolutie ingediend. De minister heeft al meermaals aangekondigd dat er ook met betrekking tot de toegang tot het beroep stappen worden ondernomen. Er is ook het bankenoverleg om ervoor te zorgen dat er genoeg financiering is vanuit de banken naar nieuwe ondernemingen en dat de banken jonge ondernemers voldoende begeleiden. Hebt u er zicht op wanneer er meer nieuws is?

Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat deze Vlaamse Regering stevig op koers ligt om een en ander recht te trekken.

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Mijnheer Schiltz, ik wou ook zeggen wat u net aanhaalde. De call is gelanceerd. Ik heb al in mijn antwoord op de vraag van de heer Van Rompuy gezegd dat ik dit zelf zou komen toelichten na de toewijzing. Ik heb daar geen enkel probleem mee. Ik zal dit dan inplannen in overleg met de voorzitter. Ik vermoed dat de toewijzing kan gebeuren in mei of juni.

Het bankenoverleg komt straks nog aan bod in de vraag van de heer Bothuyne. Het effect van het bankenoverleg staat ook in DORIS. Vandaag is er geen probleem meer met de toekenning van financiering. Ik herhaal mijn slogan van PMV: "Wie een goed plan en een goed team heeft, moet aan financiering kunnen komen." Dat is ons uitgangspunt. Dat is anders dan in het verleden. Toen waren er allerlei instrumenten die men kon gebruiken. Nu draaien we het om en kijken we naar de klant. Dat is een fundamenteel verschil in de manier van werken.

Wat betreft de toegang tot het beroep heb ik inderdaad gezegd dat ik zo veel mogelijk vereenvoudiging wil in enerzijds het stakeholdersoverleg en anderzijds rekening houdend met de nieuwe Europese richtlijn daaromtrent.

Het stimuleren van ondernemerschap is ook een project met derden. In dat geheel vind ik het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (VLAIO) erg belangrijk. Ik heb hun gevraagd om het accent wat te verleggen. VLAIO heeft al schitterend werk gedaan. We bereiken al een heel aantal jongeren, maar nog essentiëler zijn de leraars. Als leraars zelf al een ondernemerschapsmentaliteit hebben, dan brengen ze dat over op de jongeren. Kunnen we het accent niet verleggen naar het stimuleren van ondernemerschap bij leraars? Dat project wordt nu bekeken. Dat is een accentverschuiving waarmee we veel meer jongeren zullen kunnen bereiken.

Mevrouw Turan, voor de eerste keer ooit zullen we bij de calls werken met indicatoren en resultaatsverbintenissen. Dat is mijn uitdrukkelijke wens. Dat is een

nieuwe tendens. Ik doe dat bij de sectorconvenants. Ik zal dat doen bij de vakbonden, de werkgevers en de werkgeversorganisaties. Dit is nieuw in Vlaanderen. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Voor alle duidelijkheid, ik doe het, wat tot nu toe nog niet was gebeurd.

Mevrouw Remen, er is ook de call inzake dienstverlening aan ondernemingen. Dat is in alle fases. Ik denk dat wie zich inschrijft in die call, dat beter kan dan de overheid. Ik vind dat de overheid niet het best geplaatst is om aan ondernemingen te zeggen wat ze moeten doen. Dat is niet de rol van de overheid. Er zijn derden, zoals werkgeversorganisaties of consultants op hoger niveau, die dat waarschijnlijk veel beter kunnen dan wij. Daarom werk ik met een call, opdat zij ondernemingen kunnen ondersteunen in elke fase van die onderneming.

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Minister, op dit vlak bent u goed bezig.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het beleid inzake bedrijfsoverdracht en -overname in het kader van de overheidsopdracht dienstverlening aan ondernemingen – 1490 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Voorzitter, in alle eerlijkheid, ik heb u gisteren ook gecontacteerd om te vragen wat het nut was van deze vragen, gelet op de omstandigheden waarin we ons bevinden. Ik denk echter dat een van de beste antwoorden die we kunnen en zullen geven aan al die onmenselijke daden hebben gepleegd in Brussel, erin bestaat dat we gewoon onze democratie haar gang laten gaan. Daarom denk ik dat mijn vraag op dit ogenblik heel nuttig is, nuttiger dan ooit, omdat we moeten voortdoen.

Minister, mijn vraag gaat over overdracht in het licht van de vergrijzing. Dat is een dossier waarover ik u al een paar keren vragen heb gesteld. Ondertussen is er ook het jaarverslag van het Agentschap Innoveren & Ondernemen (AIO) gekomen. Daarin wordt vermeld dat het Masterplan voor opvolging en overname 2011-2014 in 2015 grondig is geëvalueerd. Het woord 'grondig' is een heel interessant woord. Naar aanleiding van die evaluatie zou er ook een prioriteitenplan zijn uitgewerkt. Uit uw antwoord op een schriftelijke vraag van mij van 8 januari blijkt echter dat dat niet zo duidelijk is. De grondige evaluatie bestaat uit drie onderdelen: het onderzoek dat Antwerp Management School en UHasselt uitvoerden, de consultatie over de visienota ondernemerschapstimulering en de evaluatie van de week van de bedrijfsoverdracht, die toch een van de belangrijkste en meest zichtbare acties is met betrekking tot deze problematiek.

Uit het antwoord op de schriftelijke vraag blijkt dat het prioriteitenplan dat er in de toekomst komt, erin bestaat te blijven inzetten op bewust maken, informeren en ondersteunen, dus drie pijlers. Bewust maken zal nog steeds gebeuren via de week van de bedrijfsoverdracht, informeren en ondersteunen via de infopakketten enerzijds en via infosessies en opleidingen gegeven door privépartners anderzijds. Het lijkt er dus op neer te komen dat het voornaamste verschil is dat het stakeholdersplatform opvolging en overname wordt opgedoekt en vervangen door een privépartner die geselecteerd wordt in het kader van de overheidsopdracht

dienstverlening aan ondernemingen, waarover u het daarnet ook al had. Minister, u zult me tegenspreken indien dat niet zo is.

U erkent dat "overdragers en overnemers elkaar moeilijk vinden". U stelt: "Aan dat knelpunt moeten we meer tegemoet komen." U formuleert echter zelf geen mogelijke oplossingen of initiatieven. Het AIO staat wel open voor suggesties, zo stelt u. Hetzelfde geldt voor de zeven "belangrijke vaststellingen" die naar voren zijn gekomen uit het onderzoek van Antwerp Management School en de UHasselt. Ook wat dat betreft, wacht u de voorstellen af van de kandidaat-dienstverleners voor de overheidsopdracht dienstverlening aan ondernemingen. Zoals u net al zei, zullen die er waarschijnlijk in mei of juni komen.

Ik heb gezien dat naar aanleiding van de evaluatie van dat masterplan onder tussen ook de voorzitter van het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen (NSZ) een persbericht heeft verspreid over de problematiek. Ook zij komt uiteraard tot dezelfde vaststellingen. Er zou één grondig verschil zijn tussen uw aanpak van het vorige masterplan en het nieuwe prioriteitenplan, namelijk de sense of urgency. Ook zij benadrukt dat. Ze wijst erop dat de vergrijzing de jongste jaren met 15 procent is toegenomen. Ze gewaagt van een heuse boom van ondernemingen die over enkele jaren moeten worden overgelaten. Ze zegt ook heel duidelijk een meer proactieve en faciliterende rol van de overheid daarin te verwachten. Dat lijken me toch belangrijke vragen te zijn.

Ze heeft zelf ook een aantal voorstellen geformuleerd. Ik weet niet of u dat hebt gelezen. Ze denkt bijvoorbeeld aan het aanschrijven van alle CEO's ouder dan 55 om hen hierop te wijzen, om eerstelijnsadvies aan te bieden. Ze denkt aan meer begeleidingsvormen, meer sensibiliseren, uw bestaande maatregelen meer onder de aandacht brengen. Als we daar nu geen prioriteit van maken, als we er niet op tijd bij zijn, dan zitten we over enkele jaren met een heel deel van onze economie dat lam ligt omdat de match er niet is, denk ik. U zegt zelf dat het moeilijk is. Ook bij de NSZ wordt gezegd dat dit een complex gegeven is en dat men daar echt tien jaar op voorhand mee moet beginnen.

Minister, kunt u uw visie, uw plan van aanpak, uw oplossingen met betrekking tot de problematiek van de vergrijzende ondernemingen en van overdracht en overname eens kort uit de doeken doen? Is er nu al dan niet een grondige evaluatie gebeurd van het Masterplan voor opvolging en overname, in al zijn onderdelen? Zo ja, welke indicatoren werden daarbij gebruikt? Ik noteer al dat u voor de komende call sowieso indicatoren zult geven. Met welke indicatoren zult u werken? Werd het budget voor het Masterplan voor opvolging en overname 2011-2014 volledig opgebruikt? Het lijkt me ook wel heel belangrijk om te bekijken of we daar in de toekomst meer moeten inzetten. Klopt het dat uw prioriteitenplan zal worden bepaald door de dienstverleners die intekenen op de overheidsopdracht dienstverlening aan ondernemingen zelf? Of zal er sprake zijn van een onderhandeling met u? Als u duidelijke indicatoren bepaalt, dan zal dat natuurlijk op zijn minst samen moeten gebeuren, denk ik. De manier van werken mag er niet toe leiden dat de dienstverleners grotendeels zelf de voorwaarden en te behalen kritische prestatie-indicatoren (KPI's) kunnen vastleggen. Dat is voor mij een van de grootste bezorgdheden, maar blijkbaar ook voor u, dus daar vinden we elkaar sowieso.

Dan heb ik nog een bijkomende vraag. Ik weet niet of u daar meteen op zult kunnen antwoorden. Anders dien ik een schriftelijke vraag in. Hoeveel bedraagt het totaalbudget voor de overheidsopdracht dienstverlening aan bedrijven, en hoeveel is dat per perceel? Ik ben uiteraard geïnteresseerd in de percelen met betrekking tot bedrijfsoverdracht. Hoeveel dienstverleners zullen er per perceel worden geselecteerd? Wanneer wordt bekendgemaakt over welke dienstverleners het gaat, dat hebt u zonet al gezegd.

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Dat is net onderdeel van de onderhandelingen. U hebt daarnet gevraagd of ik dat kon komen toelichten op het moment dat dit zou zijn toegewezen. Ik heb dat toegezegd. Dat is geen enkel probleem.

Ik ben ervan overtuigd dat een ondernemer er niet mee gediend is dat hij voor elke vraag op een andere deur moet aankloppen. Daarom kies ik ervoor om samen te werken met een beperkt aantal private partners, die de ondernemers kunnen helpen, ongeacht de levensfase waarin ze zich bevinden. Ik heb dat daarnet al gezegd.

Ik heb daartoe dus een overheidsopdracht laten uitschrijven, die momenteel loopt. Ik kan u verzekeren dat de onderhandelaars van mijn agentschap erop toezien dat die dienstverleners die zullen worden geselecteerd, ook een uitgebreid aanbod hebben voor oudere ondernemers. Er werd gezegd dat dit er voor elke fase moet zijn, en ook dit is een belangrijke fase in een bedrijf.

U weet dat ik er in de vorige legislatuur als minister van Financiën en Begroting voor heb gezorgd dat de schenkingsrechten voor overdracht van familiale bedrijven op nul kwamen te staan, terwijl het vroeger de successierechten waren die net maakten dat bedrijven gingen wachten met een overdracht tot de pater of mater familias was gestorven. Ik heb dat gewijzigd: er worden nu wel successierechten betaald, maar geen schenkingsrechten. Dit stimuleert net dat men sneller daarover gaat nadenken. Dat is een belangrijk aspect.

Met die tender gaan we in elk geval inzetten op het nog meer werken met betrekking tot die oudere werkgevers, maar naast dat aanbod kan een bedrijf natuurlijk ook een beroep doen op de kmo-portefeuille of de kmo-groeisubsidie om hulp in te roepen bij een bedrijfsoverdracht. Dat lijkt me ook belangrijk. Op een zeer laagdrempelige manier wordt dat ondersteund.

Dat is mijn visie. Het initiatief moet bij de ondernemer blijven, maar hij krijgt stimulansen. Hij zal worden gesensibiliseerd met de tender. Hij kan geholpen worden met de kmo-portefeuille en de kmo-groeisubsidie. Hij wordt via de fiscaliteit gestimuleerd om dat te doen en daarover na te denken.

Het masterplan voor opvolging en overname werd inderdaad in 2015 geëvalueerd. Daarbij werden resultaten van eerdere onderzoeken over onderdelen van het masterplan gebruikt als insteek voor een eindevaluatie. De mediacampagne werd geëvalueerd in 2012. Het informatiepakket werd geëvalueerd in 2013. Over de subsidies voor strategisch advies over een overdrachtsplan werden in 2014 enkele ondernemers geïnterviewd. En in 2015 werd een brede bevraging bij bedrijfsleiders ouder dan 55 jaar georganiseerd. De drie elementen vormen samen de evaluatie.

Samengevat kunnen we stellen dat de beleidsacties een voldoende grote impact hebben als ze geïntegreerd worden aangepakt. Dit betekent dat bewustmaking, informatieverstrekking, opleiding en begeleiding, geflankeerd door een fiscaal en financieel kader, elkaar moeten versterken. De acties moeten continu worden voortgezet omdat er elk jaar nieuwe ondernemers in de doelgroep vallen. Ik zie dan ook geen reden om grote veranderingen door te voeren in de gevoerde aanpak naar oudere ondernemers. Ik zal de continuïteit garanderen.

Wel zal ik het actieterrein verbreden door ook de starters en groeiers te ondersteunen bij een overname. Het vastgelegde budget werd grotendeels opgebruikt. Het budget van 2012 werd helemaal besteed. Het saldo van het budget voor 2013/2014 zal dit jaar nog grotendeels uitbetaald worden, aangezien veel van deze dossiers nog in de finale fase van afwerking zitten of in de controlefase bij inspectie. De verlenging van 2015 tot eind maart 2016 zal ook dit jaar grotendeels uitbetaald worden.

De prioriteiten waar we willen op inzetten, heb ik samen met het agentschap en de stakeholders uitgestippeld. Dat lijkt me een goede manier van werken. Met het agentschap en de stakeholders zijn we tot een visievorming gekomen. Het traject is uiteindelijk uitgemond in de conceptnota 'ondernemerschap stimuleren' die we nu aan het uitrollen zijn.

Wij zijn wel degelijk sturend geweest in het bepalen van de prioriteiten, het is op het vlak van het vertalen van deze prioriteiten naar concrete acties dat ik het initiatief bij de markt gelegd heb. Ik ga ervan uit, mevrouw Turan, dat anderen beter weten dan ik hoe we een doelstelling kunnen bereiken. De markt mag met voorstellen komen. Vervolgens zijn we over deze voorstellen in onderhandeling gegaan. Zoals aangegeven is dit omdat ik ervan overtuigd ben dat zij vanuit hun expertise in het veld het best geplaatst zijn om in te schatten wat werkt en wat niet om de prioriteiten te bereiken die we samen vastgelegd hebben. Ik wil niet vanuit Brussel bepalen wie wat moet doen en op welke manier. Ik doe dat niet meer. Dat is in het verleden wel gebeurd, nu niet meer.

De gunningscriteria staan in het bestek van de overheidsopdracht. De inschrijvers werden in eerste instantie beoordeeld op de kwalitatieve criteria die in het bestek vermeld zijn. Dit leidde tot een selectie van inschrijvers die een offerte mochten indienen. De gunningscriteria waar de offertes op beoordeeld worden, zijn voor elk perceel verschillend. Dat is logisch. In grote lijnen gaat het over het volgende: de mate waarin het voorstel inhoudelijk inspeelt op de maatschappelijke uitdagingen, de duidelijkheid van het voorstel en het beoogde bereik en effect; de meetbaarheid van de output, het resultaat en de impact van het voorstel; het voorstel van samenwerking met de opdrachtgever; en de prijszetting.

De onderhandelaars van het agentschap zien erop toe dat de doelstellingen op het vlak van output realistisch zijn en op het vlak van resultaat ambitieus genoeg zijn. Ze moeten een evenwicht vinden. De dienstverleners doen een voorstel over de indicatoren maar de finale indicatoren worden uiteraard vastgelegd in een onderhandeling met het agentschap. In tegenstelling tot wat u suggereert – in uw mondelinge vraag komt dat anders over dan in uw tekst – heeft het agentschap hier wel degelijk een sturende rol. We gaan geen contracten tekenen als we denken dat het niet ambitieus genoeg is voor de prijs die men vraagt.

Bovendien betekent deze overheidsopdracht een zeer belangrijke stap in de richting van een output- en resultaatgebonden projectfinanciering inzake de werking met partners omtrent ondersteuning van ondernemers. Dat zal op een andere manier gebeuren dan in het verleden. Vlaanderen betaalt in grotere mate voor effectieve output dan wel dat er overheidsfinanciering naar organisaties gaat zonder dat hier duidelijk meetbare output en resultaten tegenover staan. Ik wil geen steen werpen, maar een organisatie zal geen geld krijgen voor algemeen geformuleerde zaken.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister, wat goed is, mag zeker worden gecontinueerd. U zegt dat het vorige masterplan goede punten omvatte, u wilt die continueren. Ik volg u daar volledig.

Ik vind het absoluut positief dat u met een output, indicatoren en een resultaatsverbintenis werkt. Uiteraard zijn wij stimulerend en sturend. Dat was een van mijn grootste verwijten aan uw voorganger in de vorige legislatuur. Men kon het effect niet direct meten, enkel op lange termijn. Uiteraard is alles op lange termijn, maar ook op korte termijn moet er resultaat zijn. Als we willen stimuleren, moeten we de problemen kunnen vaststellen en tot resultaat komen. Hier moeten we wel opletten – en daar kan ik mij nu niet over uitspreken – welke indicatoren we daaraan koppelen. Heel vrijblijvende, wazige, volledig te interpreteren indicatoren

zijn inhoudelijk leeg. Ik geef u daar alle voordeel van de twijfel. Ik laat u doen. We zullen het beoordelen op het moment dat het er is. Ik zal het zelfs niet negatief formuleren. Als beleidsmakers mogen wij zonder die output, zonder die kritieke prestatie-indicatoren eigenlijk niet kunnen werken. Dat is mijn persoonlijke mening.

Het plan is goed, zegt u, u wilt continueren. Op zich is dat geen probleem, maar er is toch wel een signaal vanuit het middenveld, van een middenveldorganisatie, en ik heb al ondernemers gesproken. De mogelijkheden die u vandaag hebt opgesomd – en dat geldt voor alle maatregelen van overheidswege – bereiken niet altijd de beoogde doelgroep. Misschien moeten we alle 55+-zaakvoerders aanschrijven en erop wijzen wat Vlaanderen aanbiedt. Dat is een simpele manier. Ik weet niet of iedereen alles even ernstig leest. U moet alleszins aan dat bereik en die transparantie werken.

U wilt het actieterrein verbreden naar de groeiers en starters. Dat is heel positief, vooral omdat bij die twee groepen een match kan worden gezocht met de overdracht die er zit aan te komen. Het probleem gaat niet krimpen. Tenzij we het heel concreet aanpakken met die calls, maar dat ga ik even afwachten, zitten we volgend jaar met een nog groter probleem. Het gaat in aantal toenemen. Dat is het signaal dat we vanuit het middenveld krijgen.

Ten slotte, u wijst ook op de 0 procent voor schenkingsrechten. Dat zal uiteraard een effect hebben. De overdracht van familiebedrijven binnen de familie bedraagt maar een kwart. Drie kwart gaat niet om familierechten. *(Opmerkingen)*

We zouden dan ook volledig gebruik moeten maken van die verbreding. Voor veel van onze vragen van vandaag moeten we wachten tot april of mei, tegen de tijd dat u terugkomt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de selectievere toekenning van bedrijfssteun voor onderzoek en ontwikkeling door het Agentschap Innoveren & Ondernemen – 1517 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Volgens het communiqué dat het Vlaams Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO) op 29 februari jongstleden uitstuurde, zullen de evaluatiecriteria voor de toekenning van O&O-bedrijfssteun 'verfijnd' worden. Het woordje 'verfijnen' is in dit geval interessant. De nieuwe criteria zullen toegepast worden op O&O-bedrijfsprojecten die ingediend worden vanaf 1 maart. De drempelwaarde waaraan O&O-projecten moeten voldoen om steun te krijgen, wordt met één punt verhoogd.

Vooral voor projecten die zich rond de drempelwaarde bevinden, kan de bijsturing gevolgen hebben. Voor twee criteria worden nieuwe accenten gelegd en er komen ook drie nieuwe criteria bij. Deze bijsturing moet toelaten – en dat vind ik het storende – om "binnen de beschikbare budgetten gerichter te differentiëren" en "aan te sluiten bij beleidsintenties zodat bij selectie de projecten met het beste profiel kunnen gekozen worden". Daar ben ik het uiteraard mee eens, maar ik houd er het gevoel aan over dat de spelregels hier even, en cours de route, worden veranderd omdat er te weinig geld is. Het lijkt me een botte besparingsmaatregel. Maar misschien zult u me zeggen: besparen om binnen het budget te passen om er niet meer te moeten bijsteken.

Waarom worden de criteria ineens strenger? Op zich ben ik niet tegen strenge criteria, maar het is en cours de route dat u ze strenger maakt. Hoeveel bedroeg het budget in 2015 en hoeveel bedraagt het budget voor 2016? Wat is er gebeurd met de middelen die bespaard werden? Werden ze aangewend voor O&O-doeleinden of economische steun?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: In 2015 was 159,3 miljoen euro begroot op de kredietlijn EBO EF101 9999 – dat zijn de projecten bedrijven en samenwerkingsverbanden. Daarvan was 100,3 miljoen euro begroot voor O&O-bedrijfsprojecten. In 2015 was de gerealiseerde vastlegging beduidend hoger. We hebben namelijk 116,8 miljoen euro moeten vastleggen, of 16,5 meer dan het vooropgestelde budget. We hebben dat geregeld. We hebben dus en cours de route niets veranderd.

Voor 2016 – dat is niet en cours de route, dat is duidelijk communiceren op voorhand – heeft het beslissingscomité bij het Hermesfonds de drempelwaarde waaraan een project moet voldoen om steun te krijgen, met één punt verhoogd. Dat is niet en cours de route, dat is zeggen dat we voor de nieuwe projecten, vanaf 2016, iets strenger zullen zijn. We doen dat om een overschrijding van het budget te vermijden, want men kan niet zomaar continu het budget overschrijden.

Bij de begrotingsopmaak 2015 was er, zoals ik al zei, 159,3 miljoen euro; bij de begrotingsaanpassing is dat met 385.000 euro gezakt naar 158,9 miljoen of bijna 159 miljoen. Bij de begrotingsopmaak 2016 is dit bedrag op 158,9 miljoen euro blijven staan. Buiten een desindexatie is er geen besparing op gebeurd. Opnieuw is 100 miljoen euro daarvan voorzien voor O&O-bedrijfsprojecten. Het gaat dus niet om een besparing. Naar de O&O-bedrijfsprojecten is er geen besparing: het was 100 miljoen euro, en het is dat gebleven. De verhoging van de drempelwaarde heeft tot doel om een omvangrijke overschrijding van het beschikbaar budget zoals in 2015 te vermijden in 2016. Dankzij het feit dat de criteria een beetje worden verhoogd, kunnen de kwalitatief goede projecten dus probleemloos op steun blijven rekenen.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister, dank u wel voor uw verduidelijking. Op zich vind ik het wel heel positief dat er zoveel interesse is voor O&O-bedrijfsprojecten en dat het voorziene budget zelfs wordt overschreden. Ik heb alleen een praktische vraag. Betere projecten krijgen de nodige steun, maar worden de projecten die door de overschrijding en door dat tikkeltje verstrenging uit de boot vallen, opgevolgd? Of is het gewoon een 'njet'? Elk project dat wordt gesteund, is natuurlijk een stimulans. Hoe wordt gecommuniceerd dat ze uit de boot vallen? Hoe worden de negatieve dossiers verder opgenomen? U gaat er nu waarschijnlijk meer negatieve moeten afleveren.

De voorzitter: Mevrouw Christiaens heeft het woord.

An Christiaens (CD&V): Met uw beslissing om de criteria te verstrengen, heb ik geen enkel probleem. Het is inderdaad op voorhand beslist, en niet en cours de route. We moeten er wel aandacht voor hebben. Uiteindelijk hebt u zich ook gebaseerd, wat logisch is, op het aanvraaggedrag uit het verleden. We weten niet hoe zich dat nu verder gaat manifesteren. Gaat er nu al wat communicatie rond gebeuren? Ontstaat er misschien wat discussie over binnen de bedrijven? We moeten toch ook wel vermijden dat zeker de nieuwere, kleinere bedrijven, die niet zo vertrouwd zijn met de procedures, afgeschrikt worden door de strengere criteria. We moeten vermijden dat ze daaruit afleiden: er zullen meer dossiers moeten worden geweigerd, dus we zullen dan maar geen dossier indienen.

Daarvoor moet u waakzaam zijn. We moeten dit zeer belangrijke dossier continu monitoren. U kunt de evaluatie van de aanvragen monitoren en dan kunt u en cours de route wel kijken wat er eventueel nodig is om toch te zorgen dat de kwalitatief goede aanvragen van bedrijven er niet enkel door de verstrenging naast vallen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): De lat wordt hoog gelegd. We mikken op kwalitatieve projecten. Dat is uiteraard de goede filosofie. Tegelijk was in het regeerakkoord afgesproken om een steuntraject te gaan verlengen om op die manier meerdere fases inzake innovatie en het op de markt brengen van innovatie te gaan ondersteunen. Hoe ziet u dat? Hoe rijmt u dat met de beslissing die hieromtrent is genomen met betrekking tot die verstrenging?

Er is gepland dat in de loop van deze regeerperiode extra middelen naar onderzoek en ontwikkeling gaan, en naar innovatie. Is het dan de bedoeling om op dat moment de lat opnieuw een klein beetje lager te gaan leggen of worden die extra middelen voor andere projecten voorzien?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Mijnheer Bothuyne, u stelt het natuurlijk heel breed, en dat is vrij moeilijk. U weet wel dat ik met het clusterbeleid een richting ben ingeslagen. De kmo-groeiportefeuille zal wellicht meer bevraagd worden dan in het verleden. De vier steunmaatregelen die bestonden, groeperen we nu, maar versterken we ook met een kmo-groeisubsidie. Er is ook het aspect van de kmo-portefeuille en het wegvallen van de zuilen. De gemiddelde ondersteuning die daar geboden werd, bedroeg 1000 euro. Er is dus een totaliteit die we zullen blijven monitoren, en een groot stuk van het extra geld gaat daarnaartoe.

Mevrouw Christiaens, ik wil toch wel zeggen: u spreekt over de kleine bedrijven en dergelijke meer. Er zijn verschillende fasen: elk klein bedrijf kan ook al een beroep doen op anderen, ook naar onderzoek en ontwikkeling, via de kmo-portefeuille. Bij degenen die ambitieuzer zijn naar de kmo-groeiportefeuille, met twee keer 25.000 euro, spreken we over projecten van 1 miljoen, 1,5 tot 2 miljoen euro. Dat zijn bedrijven die op onderzoek en ontwikkeling vrij zware programma's aan het inzetten zijn. Natuurlijk moeten de kmo's daar ook aan bod kunnen komen, maar om steun van 1,5 tot 2 miljoen euro te kunnen krijgen vanuit Vlaanderen, mogen we op kwalitatief vlak de lat toch wel wat hoger leggen. Mochten we iedereen steun kunnen geven, zou dat schitterend zijn, maar je moet keuzes kunnen maken. Het moet dan ook wel innovatief zijn wat er aan onderzoeksvoorstel wordt voorgelegd. Dat we daar een klein beetje strenger worden, gaat niet ten nadele van een of andere groep zijn. Zeker met de terugvalposities met een kmo-groeisubsidie of een kmo-portefeuille, hebben we genoeg, zeker naar de kleine bedrijven.

Misschien vallen er hier en daar een paar bedrijven meer af. Dat zou kunnen. Wat ik ervaar met bedrijven die afvallen, is dat ze enorm veel hebben geleerd, ook van de evaluatie die ze hebben gekregen. Ze nemen die mee naar de volgende projecten, dus niet alleen om de aanvraag voor steun in te dienen. De basis is niet steun te krijgen. De basis is een goed onderzoeks- en ontwikkelingsproject te hebben, een goed bedrijfsproject te hebben. De evaluatie kan hen helpen in hun project, ook zonder dat ze steun hebben gehad. Dat is voor mij een essentieel punt.

Laat ons er toch alstublieft van uitgaan dat de basis niet is 'hoe kunnen we zoveel mogelijk steun krijgen', maar 'hoe kunnen we innovatief zijn en de beste onderzoeksprojecten hebben'? Wat wij proberen te doen, is het risico wat te

verkleinen of de drempel wat te verlagen. Laat ons inzetten op de meest uitdagende projecten, en dat doen we hier.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister, het proces van het dossier is ook heel belangrijk. Men klaagt er wel over dat het ingewikkeld is en veel tijd vraagt, maar ik heb liever dat men zegt dat men geleerd heeft uit het proces en dat het stimuleert om het de volgende keer beter en anders aan te pakken dan dat men het gevoel heeft dat men er heel veel tijd heeft ingestoken en dat diegenen met de duurste consultants met de steun gaan lopen. Ik heb al veel geluiden in die zin gehoord. Daar moeten we aan werken en dit moeten we vermijden. Misschien kunnen we vragen aan diegenen die een dossier hebben ingediend om een evaluatieformulier in te vullen. Gebeurt dat al? Dat is goed en dan zal ik daar de cijfers van opvragen.

Ik ben het met u eens dat we niet altijd kunnen blijven stimuleren en financieel ondersteunen. Het moet een proces en een manier van werken zijn. Af en toe een duwtje in de rug moet kunnen maar er hoort ook een meerwaarde te zijn.

Ik zal een vraag stellen over de evaluatie. Het is van toepassing bij u maar even goed van toepassing op alle mogelijke aanvragen en administratieve vereenvoudiging. Als het dan lukt, hebben ze er hopelijk iets uit geleerd en blijven ze niet met negatieve gevoelens zitten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over het bankenoverleg – 1519 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, begin februari was er een highlevel bankenoverleg. De ondernemersorganisaties, financiële instellingen en de Vlaamse overheid zetten zich samen om onder andere de engagementen van het bankenplan van 2013 te bespreken. Op dit overleg kwamen verschillende zaken aan bod, zoals de situatie op de kredietmarkt, het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI), crowdfunding, beleidsrelevant onderzoek enzovoort. Belangrijk is dus dat niet alleen het aanbod vanuit de financiële instellingen aan bod kwam, maar ook dat van de Vlaamse overheid, namelijk het instrumentarium van de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV). Dat laatste is namelijk nog te vaak onbekend, waardoor het potentieel ervan voor een stuk onbenut is en blijft.

Verder werd in het overleg naar voren geschoven om meer studies te doen naar crowdfunding, wat voor sommigen in voornamelijk de private sector 'gevaren' inhoudt voor particulieren, en naar de mogelijke samenhang met de Winwin-lening. Anderen zetten dan weer liever studiewerk in op het toenemende belang van e-commerce. Beiden zijn uiteraard van groot belang voor onze toekomst. Verder overleg werd in het vooruitzicht gesteld.

Dat verslagje had mijn nieuwsgierigheid geprikkeld. Minister, wat zijn voor u de belangrijkste resultaten van dit overleg met betrekking tot het bankenplan van 2013? Hoe evalueert u dit? Welke zijn de concrete cijfermatige resultaten ervan na ongeveer drie jaar werking?

Over de bekendheid van de verschillende instrumenten: op welke manier kunnen we het PMV-instrumentarium nog meer bekendmaken bij het groot publiek?

Samenwerking met de financiële instellingen is hiervoor nodig, maar ook met bijvoorbeeld de ondernemersorganisaties of boekhouders en accountants. Zullen hierrond nieuwe initiatieven worden genomen? Zo ja, welke?

PMV is als promotor voor EFSI aangeduid in Vlaanderen. Ook dit is weinig bekend bij ondernemers. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat ook kmo's weten dat EFSI ook een kmo-luik heeft en dat men PMV daarvoor kan aanspreken?

Volgens UNIZO-onderzoek is de bekendheid van de Vlaamse kredietbemiddelaar zeer laag. Hoe evalueert u dit? Op welke manier zult u die meer bekendmaken?

Febelfin geeft aan bezorgd te zijn om de financiële geletterdheid van ondernemers maar ook van boekhouders, wat toch een niet onbelangrijk probleem kan zijn voor de continuïteit van ondernemingen en de leefbaarheid van sommige ondernemingen. Hoe zult u deze financiële ongeletterdheid aanpakken? Via welke tools?

PMV staat open voor de financiering van tweedekansondernemers en doorstarters. Dat kan gaan over grote ondernemingen, maar ook voor kleine ondernemers die terug willen opstarten na een stopzetting of falen kan het overheidsinstrumentarium nuttig zijn. Hiervoor zal zeker ook intense samenwerking met de financiële instellingen en andere nodig zijn. Hoe ziet u de inzet van PMV in dezen?

De Vlaamse overheid heeft al lang een subsidiedatabank. Er zijn intussen maatregelen aangepast en er zijn nieuwe bijgekomen. Wordt deze subsidiedatabank up-to-date gehouden? Zo ja, wat is de timing?

Hoever staat men met een vernieuwd Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek? Wordt een nieuw onderzoek rond het financieringsvraagstuk opgestart? Zo ja, welk?

Zal men dit bankenoverleg voortzetten? Wie wordt daarbij betrokken? Wat is de timing?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Collega Bothuyne, u hebt het verslag gelezen. Ik wil alleen even de werkpunten aanhalen. De werkpunten die werden opgelijst, gingen over de financiering van doorstart van ondernemingen en de doorstroom van banken naar PMV voor mogelijke EFSI-dossiers. Die worden verder opgenomen door mijn kabinet en de leden van het overleg zodat er tegen een volgend overleg weer stappen vooruit kunnen worden gezet.

Als ik kijk naar de redenen waarom we in het verleden samenkomen voor het bankenplan, denk ik dat we voor de meeste items die toen naar voren werden geschoven, oplossingen hebben gevonden. Maar er komen telkens nieuwe elementen en nieuwe opportuniteiten waarover we toch het best van gedachten wisselen. De noodzaak om de vinger aan de pols te houden, blijft zowel vanuit de overheid als vanuit de financiële markt en de financiële sector. De monitoring van de kredietverlening aan kmo's – collega Remen heeft het er daarnet nog over gehad – is daarbij belangrijk. We moeten dat samen blijven opvolgen. Alle partners die aanwezig zijn – de organisaties, de kredietverlener, de financiële instellingen, de overheid, PMV –, geven een positieve feedback. Daarom is het goed dat we het overleg voortzetten. Het feit dat we weten dat we twee keer per jaar met elkaar overleg plegen en dat er problemen aan bod kunnen komen, maar dat ook wat we afspreken, verder wordt opgevolgd, betekent duidelijk een meerwaarde voor alle partners die aanwezig zijn.

Dan was er nog een vraag over de bekendheid. PMV werkt al jaren samen met de financiële instellingen, alsook met diverse financiële intermediairs en raadgevers

van ondernemers, om haar instrumentarium – zo was toch de filosofie in het verleden – bekend te maken. PMV heeft niet alleen een voltijdse accountmanager die presentaties geeft aan deze spelers, alsook conferenties en beurzen bijwoont en mee opluistert, maar ook investeringsmanagers die de taak hebben om de instrumenten naar voren te brengen. In het verleden lag het accent op het bekendmaken van het instrumentarium. Nu draaien we het om. We communiceren over de dienstverlening. Als er een goed businessplan is en een goede ploeg, dan zoekt PMV mee naar financiering. Dit is een duidelijke boodschap die de visibiliteit van PMV sterk zal kunnen verhogen. De implementatie van deze nieuwe communicatiestrategie die PMV in 2015 uitwerkte, bevat een aantal communicatieacties die in 2016 worden uitgerold. De eerste belangrijke stap is de nieuwe PMV-website die begin 2016 is gelanceerd.

De rol van PMV als coördinator voor EFSI-projecten wordt steeds meegenomen in de bedrijfspresentaties, waarbij de boodschap wordt meegegeven dat PMV elke aanvraag ten volle zal behandelen. Op de website van PMV kan men de volledige uitleg rond die projecten vinden. Ook is er in dit kader een samenwerking met de banken voor de doorstroming van dossiers.

Het Agentschap Innoveren en Ondernemen heeft de laatste twee maanden effectief een tandje bijgestoken om de bekendmaking van de kredietbemiddelaar terug te verhogen. Dat zien we ook want de voorbije weken is de instroom opnieuw gestegen. Met name heeft het agentschap de contacten met de belangrijkste stakeholders terug vernieuwd. Zo werden de banken opnieuw bezocht – een regelmatige gewoonte uit het verleden –, maar ook UNIZO, Voka, Febelfin, Dyzo, het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen enzovoort. Er is een folder en flyer over de dienstverlening in opmaak en de mensen die er werken, spreken af om regelmatig de dienstverlening te gaan voorstellen op bestaande informanten voor ondernemers. Op deze manier brengen we de kredietbemiddelaar weer onder de aandacht.

U had een vraag over de financiële geletterdheid. We hebben het daarnet al gehad over de conceptnota Ondernemerschap Stimuleren. Het bestek om externe dienstverleners aan te trekken, loopt volop. Er zijn verschillende waardevolle voorstellen binnen die ook het thema financiële geletterdheid opnemen. Ik vraag daar nog even geduld.

Het centrale uitgangspunt van PMV is dat alle intrinsiek gezonde bedrijfscases ondersteuning verdienen. Bij een doorstart dient in de eerste plaats onderzocht te worden wat de intrinsieke oorzaak was van het niet slagen. Was dat een eenmalig of structureel probleem? Daarna moet worden gekeken of het doorstarten van een bedrijf hands-on opvolging nodig heeft, wat vaak zo is. Er moet ook bijsturing op het terrein gebeuren, wat zeer tijdsintensief is en het best door een private partner gebeurt. PMV heeft het netwerk met geschikte partijen uitgebouwd die kunnen helpen en een antwoord kunnen bieden in een doorstart of herstructurering. PMV heeft contacten met private partijen actief in dit veld en mogelijke samenwerkingen worden bekeken.

In opvolging van het laatste bankenoverleg zal ook samengezeten worden met Febelfin en de banken om eventuele juridische problemen te identificeren en de doorstroom van dossiers te vergroten. Ook daar is een positieve evolutie te zien.

De subsidiedatabank bestaat nog altijd en omvat nog steeds de steunmaatregelen van de provinciale, Vlaamse, federale en Europese overheden voor ondernemers. Die wordt continu geüpdatet. Elke maatregel heeft een redacteur die aanpassingen aan zijn maatregelen doorvoert op het ogenblik dat dat nodig is. Ik veronderstel dat u bij de voorbereiding van deze vraag nog eens hebt gekeken naar de subsidiedatabank. Ik hoop dat u blij verrast was met de nieuwe

look-and-feel. We kunnen die databank ook in de toekomst goed in de markt zetten en nauwer laten aansluiten bij wat bedrijven verwachten.

Wat betreft het vernieuwd steunpunt is de oproep gelanceerd en er is één kandidatuur ingediend door het consortium KU Leuven-UGent. Allicht wordt het daaraan toegekend.

Het volgende highlevel bankenoverleg vindt plaats op 28 september 2016. De actoren blijven dezelfde, tenzij er om bepaalde redenen van de agenda iemand kan of moet worden toegevoegd.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, het is bijzonder positief dat de vinger aan de pols wordt gehouden met de monitoring, het regelmatige overleg en de opvolging. We zorgen hier in het parlement voor nog wat extra opvolging.

Het instrumentarium van PMV is bijzonder rijk en werkt op een goede manier om de dienstverlening – waar u het accent op wilt leggen – waar te maken. Beide zijn gekoppeld. In de communicatie is de dienstverlening een goede ingangspoort, want daar zijn ondernemers naar op zoek. Het instrumentarium is een middel om de dienstverlening waar te maken. Hetzelfde geldt voor de andere instrumenten, zoals de kredietbemiddelaar. Het is goed dat er aan de instroom is gewerkt.

Inzake de financiële geletterdheid vraagt u nog even geduld. Welke timing hebt u voor ogen?

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lieve Maes aan Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, over de deelname aan een Belgisch ruimtevaartagentschap – 1532 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Axel Ronse

De voorzitter: Mevrouw Maes heeft het woord.

Lieve Maes (N-VA): Voorzitter, de media berichtte op vrijdag 11 maart 2016 over de oprichting van een Belgisch ruimtevaartagentschap. Dat is meteen de concrete vertaling van een van de beleidsintenties van federaal staatssecretaris Elke Sleurs. In haar beleidsbrief 2015-2016 kunnen we immers het volgende lezen als het gaat over de oprichting van het zogeheten Interfederaal Ruimtevaartagentschap: "Het ruimtevaartlandschap is recent grondig veranderd zoals ik in mijn beleidsverklaring en in mijn beleidsnota 2015 heb toegelicht. Uit een vergelijking van de verschillende alternatieven door de betrokken diensten, in het bijzonder door de Hoge Vertegenwoordiger voor de ruimtevaart, is gebleken dat het beste alternatief om op deze veranderingen in te spelen, de oprichting is van een Belgisch ruimtevaartagentschap, waar de deelstaten bij worden betrokken."

Dit engagement wordt nu concreet vertaald in de oprichting van dergelijk agentschap met een budget van 200 miljoen euro en zo'n 60 medewerkers. Op die manier is het de bedoeling om de economische belangen en de kwaliteit van de sector te vrijwaren. Die bestaat uit een zestigtal bedrijven die 2000 mensen tewerkstellen en een omzet van 350 miljoen euro draaien. Een samenwerking met China op verschillende domeinen is alvast een van de eerste doelstellingen van het agentschap.

De nieuwe structuur zal enkele diensten en bijhorende middelen van andere FOD's opsorpen en dit om ervoor te zorgen dat ook de personeelsomkadering,

die nu wat achterloopt op andere landen die actief zijn in de ruimtevaart, sterker wordt.

Wat echter vooral interessant is aan dit initiatief, is dat ook de gewesten een rol zullen spelen in dit agentschap. Dat mocht blijken uit de eerder vermelde passage uit de beleidsnota. Dat engagement heeft ook zijn vertaling gevonden in de berichtgeving die we in de pers konden vinden.

Een advies van de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie stelde een tijdje geleden al dat het belangrijk was dat Vlaanderen daarop inspeelde. Tot op vandaag heeft Vlaanderen weinig tot geen inspraak in het Belgische ruimtevaartbeleid, terwijl het toch een belangrijke economische sector is in onze regio. De federale staatssecretaris maakt een opening en die kans moeten we grijpen.

Is het al duidelijk op welke manier het Vlaamse Gewest een rol zal spelen in dit op te richten agentschap? Welke rol ziet u voor de Vlaamse overheid weggelegd? Weet u of en hoe de Vlaamse Ruimtevaartindustrie (VRI) een rol speelt in dit agentschap? Is hier een rol weggelegd voor de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO)?

De voorzitter: Minister Muyters heeft het woord.

Minister Philippe Muyters: Mevrouw Maes, ik begrijp dat u die vraag stelt, ook gezien wat er in de media naar voren is gekomen, maar ik moet wel zeggen dat het voor mij vandaag nog te vroeg is om heel veel concrete antwoorden te formuleren. Het federale regeerakkoord voorziet inderdaad in de oprichting van zo'n interfederaal ruimtevaartagentschap. Ook in het Vlaamse regeerakkoord zeggen we dat we in dat kader willen samenwerken met de federale overheid. Via informele contacten weten we dat op dit moment wordt verwacht dat dat nieuwe agentschap tegen begin volgend jaar operationeel zou zijn. We mogen evenwel niet vergeten dat de voorbereiding en oprichting van dat nieuwe agentschap in eerste instantie een initiatief is van de federale overheid. Het is de federale overheid die de werkwijze, de agenda en de timing zal bepalen. Voor zover mij bekend zijn er hieromtrent nog geen formele contacten geweest. Zolang de rol en de betrokkenheid van de gemeenschappen en gewesten nog niet duidelijk is, kan ik moeilijk een adequate koers uitzetten.

Ik vind het wel heel belangrijk en uiteraard evident dat de gewesten daarin een belangrijke rol zullen spelen. Zowel gezien onze bevoegdheden qua wetenschap als gezien onze bevoegdheden qua economie lijkt dat me vanzelfsprekend. Ik zie die rol zelf op twee niveaus. In de raad van bestuur van het nieuwe agentschap zouden de gewesten rechtstreeks leden moeten kunnen aanwijzen, zodat je ook echt van een interfederaal bestuur kunt spreken. Daarnaast is het ook belangrijk om als gewest een sterke aanwezigheid te hebben in het interfederaal adviesorgaan waar de deelstaten en de federale overheid hun ruimtevaartbeleid onderling moeten afstemmen. Als die rol en die bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten duidelijk worden, zullen we uiteraard nagaan hoe Vlaanderen zich daarin het best kan positioneren, met als doelstelling een zo groot mogelijke wetenschappelijke, economische en maatschappelijke valorisatie te realiseren. Vanuit ons eigen perspectief is een billijke return van de federale investeringen alvast een goed uitgangspunt om die doelstellingen te gaan realiseren.

De bevoegde staatssecretaris is recent bij de leden van de VRI toelichting komen geven bij de plannen over het ruimtevaartagentschap, en die zijn daar goed onthaald. Bij de conceptie werd de VRI ook geconsulteerd, en heeft ze haar input kunnen geven.

Wat de rol van VITO betreft, sluit mijn antwoord aan bij wat ik tevoren al heb gezegd. VITO is zeker betrokken bij het ruimtevaartbeleid door haar expertise,

vooral dan in het domein van de aardobservatie. Om de werking op dat vlak nog te versterken, heeft de federale overheid in juni vorig jaar nog een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met China. Ik heb er dan ook alle vertrouwen in dat VITO in de toekomst haar positie in het domein van de aardobservatie nog zal kunnen versterken. Maar opnieuw, het is nog een beetje te vroeg. Ik heb nog niet echt veel zicht op alles.

De voorzitter: Mevrouw Maes heeft het woord.

Lieve Maes (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik ben ongeduldig als het gaat over dit domein, want het is een van de gebieden waarin we toch wel heel wat interessante bedrijven hebben, zowel met betrekking tot CubeSats als met betrekking tot software voor minisatellieten. We kunnen echt wel een meerwaarde geven op dat vlak. Daarom had ik gehoopt dat u al iets verder stond. Ik zal het dan in het oog blijven houden en daar te gepasten tijde op terugkomen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.